

Coleopterologiska bidrag. 8—9.

Av

ANTON JANSSON.

8. För Sverige nya och andra märkligare skalbaggar.

Dyschirius Lüdersi WAGN. — I Entomol. Mitteilungen IV, 1915, n:r 10/12 sid. 304—306 (i uppsatsen »Beiträge zur Coleopterenfauna der Mark Brandenburg») har HANS WAGNER fränskilt ovannämnda *Dyschirius*-art från *D. aeneus* DEJ. Fränsett en del skiljaktigheter i avseende på storlek och färg framhåller W. såsom det väsentliga man har att hålla sig till vid särskiljandet av de två arterna dels skulpturen på pannan, dels förekomsten eller icke av en liten knagg på täckvingarnas slutning ned mot basen. Hos *D. Lüdersi* liksom hos *D. aeneus* har pannan ovan clypeus ett trekantigt parti, men hos den förra är detta större och starkare utpräglat samt fortsätter bakåt från trekantspetsen i en fin men mycket skarp längsköl, och bakom och bredvid denna är huvudet mer eller mindre tydligt snedstrimmat. Hos *D. aeneus* finnes ingen sådan kil eller sådana strimor; trekanten är bakåt avslutad med spetsen. Hos *D. Lüdersi* finnes en liten men tydlig knagg ett stycke ned på täckvingarnas basslutning, ungefär i fortsättningen av tredje täckvingstriken. Även ett annat kännetecken, vilket liksom pannbildningen framgår av texten i ovannämnda uppsats åtföljande bilder, är av betydelse, nämligen halssköldens form: hos *D. Lüdersi* är den längre och bakåt lätt avsmalnad, under det att den hos *D. aeneus* är bakom mitten något bredare än framom densamma. Slutligen är antennernas första led hos *D. Lüdersi* mörk, beckbrun, hos *D. aeneus* däremot rödbrun.

Vid granskning av de av mig förut som *D. aeneus* bestämda ex. har jag funnit, att av dessa samtliga utom ett måste hänföras till *Lüdersi*; särskilt är den fina, skarpa kölen i panntrekantens fortsättning avgjort utslagsgivande. Dessa mina ex. äro tagna på Öland (Rälla och Hornsjön, en mängd ex.), Gotland (Etelhem, Ljugarn, Burgsvik, Fårösund), Fårön, Gotska Sandön och ett par utan lokaletikett (sannolikt Närke, Örebro-trakten).

I Finland har man (Se Notulae Entomol. III 1923, sid. 128 i redogörelse för Entomolog. fören. i Helsingfors möte 20 nov. 1923) konstaterat, att *D. Lüdersi* förekommer allmänt (huru långt norrut nämnes dock ej) under det att *D. aeneus* endast omnämnes såsom funnen i ett enda ex., på Åland, av HÅKAN LINDBERG.

Av beskrivningen på *D. aeneus* i THOMSON's Skandinavians Coleoptera, tom I, sid. 190—191, framgår tydligt, att hans *aeneus* är = *Lüdersi*. Han skriver nämligen: »fronte antice pone plagam triangulariter elevatam subtiliter carinata». Möjligen är THOMSON's var. b. (»antennis basi pedibusque piceo-rufis») = *D. aeneus* såsom WAGNER uppfattar den.

Utan tillgång till DEJEAN's originalbeskrivning känner jag ej, om nämnda panndetalj omnämnes där, men förmodar, att så ej är fallet. Det skulle annars bli ofattligt, varför WAGNER givit denna form (med pannkilen) ett nytt namn, riktigare hade väl i så fall varit, att den fått behålla DEJEAN's namn, under det att den av WAGNER beskrivna *aeneus* borde ha tilldelats det nya namnet.

Även hos GANGLBAUER (Die Käfer Mitteleuropas) torde av följande detalj i beskrivningen att döma: »Clypeus in ein dreieckiges Mittelfeld erhoben, das sich nach hinten in einen feinen Längskiel fortsetzt» med *aeneus* avses vad WAGNER kallat *Lüdersi*. Dock säger GANGLBAUER också: »Flügeldecken an der Basis ungerandet und ohne Höckerchen,» varför man nästan kunde tro, att material av båda arterna förelegat vid beskrivningen.

Utbredningsuppgiften för *D. aeneus* i GRILL's katalog, Sk.-Uppl., hänför sig helt säkert till *D. Lüdersi*. Även från Lappland har jag sett ex. av denna. Emellertid förekommer även *D. aeneus* sensu WAGNER i Sverige. Ett av mina ex. är nämligen en tydlig *aeneus*. Detta ex. har jag tagit vid kanten av ett kärr i Ringkarleby socken vid norra Hjälmarsstranden i Närke. Då vi sålunda ha att räkna med båda arterna i Sverige (och möjligen med en tredje närstående, från Norge nyligen beskriven art, *D. septentrionis* MÜNSTER), bör en undersökning av exemplaren i samlingarna och i nya insamlingar bliva av intresse för klargörande av arternas i fråga utbredning i vårt faunaområde.

Acupalpus (Manicellus) elegans DEJ. — Av denna carabid, om vilken GRILL i sin katalog antager, att den finnes i södra Sverige, då den nämligen förekommer vid Östersjöns södra kuster, äger jag i mina samlingar från Ljugarn på Gotland ett ex., ♂, taget vid havskusten. Arten är förvillande lik *A.* (s. str.) *flavicollis* STURM men skiljes, förutom systematiskt (undersl. *Manicellus* från *Acupalpus* s. str.) genom den djupt flikade fjärde framtarsleden hos ♂, från nämnda art genom att bakhörnen på halsskölden äro tydligt punkterade samt genom tredje mellanrummets på täckvingarna punkt bakom mitten. I Danmark är enligt BERTRAM G. RYE's »Löbe-

biller» (Köbenhavn 1908) ett enda ex. av arten funnet, nämligen vid havskusten vid Roskilde fjord.

Aleochara villosa MANNH. — En art funnen så väl i Finland som i Danmark och Norge men hittills ej anmärkt hos oss. Jag har emellertid funnit den i Närke på flera ställen i Örebro-trakten under ganska skiftande omständigheter, mest dock i närheten av gamla uthus i smolk o. s. v., någon gång i ruttna svampar såsom *A. moerens* GYLL. Bland framlidne AXEL FRISENDAHL's efterlämnade ouppsatta Coleoptera funnos 3 ex. av *villosa* tagna av honom vid Ragunda i Jämtland, och jag har vidare sett ett ex., tillsänt mig av läroverksadjunkt E. KLEFBECK och taget av honom vid Falun. Den närliggande *A. diversa* J. SAHLBG, som enligt FRISENDAHL av honom tagits i Jämtland, har jag ännu ej lyckats påträffa.

Oxytoda assecta MÄKL. — Vid ett tillfälle tog jag denna för Sverige nya art, som jag då bestämde till *O. brachyptera* STEPH., i största myckenhet tillsammans med andra staphylinider bland uppslammade växtlämningar vintertiden vid en översvämning, som inträffat i följd av en hastig snösmältning, på åkrar och ängar söder om Örebro. Sedermera har jag även funnit ett ex. av *O. assecta* vid en sjöstrand vid Saltsjöbaden i närheten av Stockholm. En hel serie av arten har varit för kontrollbestämning hos d:r BERNHAUER, som i sin »Aleocharini», II Teil, 1902, endast känner det sällsynta djuret från Finland. *O. brachyptera*, som är en än mindre art, synes icke förekomma i Örebro-trakten, är däremot av mig tagen på Gotland.

Atheta (s. str.) *incognita* SHARP. — Sannolikt tillhör denna art de ej få skalbaggar, vilka speciellt hålla till i barrhögar. I april 1921 fann jag arten på skogsåsen söder om Örebro vid flera tillfällen nära nog i mängd i högar av granris med lager av barr i bottnen. Just där barrhögarna voro fuktiga av den nyss smälta snön, anträffades *A. incognita*. Sedan barrhögarna försvunnit, har den förgäves eftersökts, liksom en del andra skalbaggar, vilka samtidigt erhöles vid sällning av dylikt material, t. ex. *Quedius tenellus* GRAV.

Atheta (*Dacrila*) *fallax* KR. — Ett enda fynd av denna egenomliga lilla vackra art är förut antecknat för Sverige, nämligen av L. HAGLUND vid Kalmarsund (Ent. Tidskr. 1920, sid. 164). Jag fann ett ex. av densamma ^{no} 1921 på de vidsträckta, i avseende på insektliv (särskilt staphylinider) liksom beträffande fågelfaunan utomordentligt rika sumpängarna med vassmader vid Kvismaren i Norrbyås socken, Närke. Arten lär föredraga havsstränder, men i Danmark är den enligt J. P. JOHANSEN (Danmarks Rovbiller) också funnen inuti landet.

Falagria (*Anaulacaspis*) *thoracica* CURTIS. — Denna för Sverige nya art fann jag under stenar vid kanten av en trädesåker vid

Fårösund på norra Gotland i slutet av juli 1922. Trädesåkern bestod till synes, såsom så ofta på Gotland, av huvudsakligen småsten, men i den sparsamma men ingalunda magra jorden (den gödes med tång) mellan småstenarna växte jättestora exemplar av *Isatis tinctoria*, *Anthemis tinctoria*, *Echium vulgare*, *Reseda luteola* m. fl. örter. I utkanten av åkern utefter en gångstig blev gräsvegetationen rikare, och här bevarades fuktigheten under stenarna bättre. Om man lyfte på dessa stenar, sågs här och där *Falagria thoracica* i myllan mellan växtrötterna med snabba rörelser försvinna på djupet i springor och under stenarna. Ehuru endast ett eller ett par ex. sågs under varje sten, kunde inom någon timme ett stort antal individ insamlas. Dock var arten mycket lokal; på liknande platser i närheten söktes den förgäves.

Falagria thoracica är närmast funnen i Danmark. Enligt J. P. JOHANSEN (»Danmarks Rovbiller») är den därstädes mycket sällsynt, funnen under tång »og andet opskyl.» Ehuru den på stranden vid Fårösund uppkastade tången noggrant undersöktes, fann jag där aldrig *F. thoracica*. REITTER (Fauna germanica) uppger att arten i Tyskland är sällsynt. Även GANGLBAUER (Die Käfer Mitteleuropas) anger den vara sällsynt samt att den stundom träffas i sällskap med *Myrmica rubra*. I sin bearbetning av staphyliniderna i ERICHSON's Naturgeschichte der Insecten Deutschlands uppger KRAATZ, att han funnit *F. thoracica* vid kanten av fält i sopor utan att han där iakttog myror, och att enligt MERKEL FUNKE och GRESSNER funnit arten rätt talrikt bland *Myrmica rubra*, samt att även MÄRKEL anträffat den i sällskap med denna myra. Vid Fårösund aktgav jag emellertid ej på, att *F. thoracica* hade något med denna eller andra myror att göra, om ock sådana torde ha förekommit på fyndplatsen.

Mycetoporus Brucki PAND. — För ett svenskt ex. av denna för vårt land nya art står jag i tacksamhetsskuld till amanuens HANS LOHMÄNDER, Lund. I sällgods från en exkursion på Kullaberg i Skåne 15 maj 1923, hopbragt av herr L., fanns nämligen bl. a. ett ex. av *M. Brucki*, en bergart mycket sällsynt i Mellanuropa och nordligast funnen i Schlesien och Böhmen samt i Tyskland i Mark Brandenburg, där H. WAGNER funnit den talrikt vid foten av gamla ekar (Se Entom. Mitt. IV 1915, sid. 244 och VIII 1919, sid. 69).

Mycetoporus laevicollis EPP. — Bland talrika ex. av *M. rufescens* STEPH. funna i en barrhögd på en skogsås vid Östra Mark i Almby socken, Närke, 7 april 1921, var även ett ex. av denna karakteristiska art, vilken ej förut anmärkts som funnen i Sverige och är känd som ytterst sällsynt funnen i Österrike-Ungern, Kaukasus och nordligast på Glatzer Gebirge och Böhmerwald.

Få svenska coleoptersläkten kunna visa en så stark numerär

av på senare år till vår fauna nytillkomna arter som *Mycetoporus*. GRILL kunde för Sverige upptaga 11 arter (inberäknat undersläktet *Ischnosoma*), nämligen *splendens* MARSH., *punctus* GYLL., *rufescens* STEPH., *Mäklini* BERNH. (*ruficollis* MÄKL.), *aequalis* THOMS., *clavicornis* STEPH., *Mulsanti* GANGLB. (*tenuis* MULS. et REY), *brunneus* MARSH., *lapponicus* THOMS., *splendidus* GRAV. och *longicornis* MÄKL. Sedermera ha publicerats följande nytillkomna arter: *monticola* FOWL. (*flavicornis* LUZE) från Jämtland (FRISENDAHL), *Baudueri* REY (*nanus* ER.) från Jämtland (FRISENDAHL), *norvegicus* BERNH. ävenledes från Jämtland av FRISENDAHL, *forticornis* FAUV. från Skåne (EICHELBAUM), *altaicus* LUZE från Jämtland (FRISENDAHL) men av mig tagen i två ex. även i Hälsingland (i granbarrhögar), *boreellus* J. SHLBG från Jämtland (FRISENDAHL), *niger* FAIRM. från Jämtland (FRISENDAHL). Komma härtill de nu publicerade *M. Brucki*, *laevicollis* samt *M. longulus* MANN. och *bimaculatus* LAC., vilka två sistnämnda av GRILL upptagits som varieteter till *brunneus* MARSH., men vilka numera (bl. a. i Catalogus Col. del. 67: M. BERNHAUER och K. SCHUBERT: Staphylinidæ, 1916) uppfattas som arter, har antalet arter ökats med 11 till 22. Antalet torde komma att stiga än mera, måhända med ännu obeskrivna arter, då mossfaunan i våra bergsskogar och kanske särskilt faunan i barrhögar blivit noggrannare studerad hos oss.

Quedius (Raphirus) semiaeneus STEPH. — För Sverige ny art, lätt skild från de övriga i vårt land funna *Quedius*-arterna genom sina på sidorna sammetslikt håriga främre tergiter. Jag fann den i tre ex. på Gotska Sandön de första dagarna i augusti 1922. Arten förekom där under stenar och vid rötterna av örter och gräs på de öppna, torra, speciellt med *Galium verum* beväxna ängsmarkerna vid »Torpet» eller »Gården» i sydvästra delen av ön. Enligt GANGLBAUER (Die Käfer Mitteleuropas) har arten sin utbredning i västra delen av Mellaneuropa och i Medelhavsområdet, och enligt REITTER (Fauna germanica) är den i Tyskland funnen i Elsass, Hessen, Osttyskland och Beskiderna. Ej hittills funnen i Danmark eller våra andra grannländer.

Stilicus subtilis ER. — Bland *S. rufipes* GERM. i min samling upptäckte jag ett ex. av *S. subtilis*, taget av mig i Örebro-trakten för åtskilliga år sedan. Arten, som ej förut är anmärkt för Sverige eller våra grannländer samt nordligast är funnen i Tyskland (»Überall nachgewiesen, aber selten» enligt REITTER: Fauna germanica), skiljes lätt från den närstående *S. rufipes* genom att dess huvud bakom ögonen är fullkomligt jämnt rundat ända till bakkantens mitt, under det att huvudet hos *rufipes* är mera ansvällt rundat och vid bakkantens mitt ett stycke rakt. Vidare är hos *rufipes* halssköldens framkant från framhörnen in mot halsen mera tvärt nedfallande än hos *subtilis*, hos vilken senare framhörnen bliva mera

flyttade bakåt mot mitten av halsskölden, som ävenledes är avsevärt smalare än hos *rufipes*.

Bledius tibialis HEER. — Denna genom sin matta, chagrinerade halssköld och sina ytterst tätt och fint punkterade täckvingar från alla andra svenska arter av släktet lätt skilda art fann jag talrikt under sista dagarna av juni och början av juli 1923 grävande gångar i den våta sanden i en sänka mellan dynerna vid Bredsand på Gotska Sandön. I dess sällskap uppträdde, ävenledes talrikt, *B. fuscipes* RYE, (*astellus* SCHIÖDTE) och *B. (Hesperophilus) arenarius* PAYK. Detta fynd är överraskande, då arten såväl av GANGLBAUER som av REITTER anges förekomma i bergstrakter, »an sandigen Flussufer» (GANGLBAUER). I Tyskland är arten emellertid funnen så långt nordligt som i Brandenburg och vid Hamburg.

Bledius pygmaeus ER. — Ävenledes en för Sverige ny *Bledius*-art funnen av mig på Gotska Sandön. Endast ett ex. anträffades, ett stycke uppe på en dyn vid Bredsand, dit den sannolikt kommit från en sänka i närheten, där den emellertid förgäves eftersöktes. Juni 1923. Närmast är arten funnen i Danmark.

Acrolocha sulculus STEPH. — Av denna art äger jag ett ex. ur dr. E. MJÖBERG's samling, utan närmare angiven fyndort. Det bar vid erhållandet namnetiketten *Acrolocha striata* GRAV., men med användande av bestämningsverk av GANGLBAUER, REITTER o. s. v. måste ex. föras till *A. sulculus* STEPH. Denna sistnämnda art, som ej förut anmärkts för Sverige, är närmast funnen i Danmark, där den enligt J. P. JOHANSEN anträffats mycket sällsynt. Uppgiften bl. a. i GRILL's katalog att den blivit funnen i Finland av J. SAHLBERG beror, enligt vad amanuens W. HELLÉN benäget meddelar i brev, på felbestämning, i det att ex. i fråga är *A. striata* GRAV.

Sedan detta skrivits, har jag funnit *A. sulculus* i 6 ex. vid Burgsvik på Gotland, aug. 1924, i färsk nötkreatursspilling.

Euplectus punctatus MULS. — Av denna art, som säkrast skiljes från den även till den svenska faunan hörande *E. falsus* BED. genom hanens sekundära könskaraktärer, har jag funnit 3 ex., 2 ♂♂ i ♀, under barken av en multnad tall på Gotska Sandön, som för övrigt visade sig vara rik på pselaphid-arter som leva under barken av träd. *E. punctatus*, som är ny för Sverige, är närmast funnen i Danmark.

Agathidium sphaerulum REITER (*Reitteri* GANGLB.). — Av mina fynd att döma har denna en vidsträckt utbredning hos oss, och ehuru den förut ej anmärkts för Sverige, finnes den sannolikt i samlingarna bland *A. mandibulare* STURM. Mina ex. av *sphaerulum* äro avsevärt mindre än *mandibulare*-ex., och — det väsentliga — tredje antennleden är icke fullt dubbelt så lång som den andra, under det att hos *mandibulare*-ex. tr. leden åtm. är dubbelt

längre än andra. GANGLBAUER skriver i Die Käfer Mitteleuropas om *A. Reitteri*: »Vielleicht nur eine kleinere Form des *mandibulare*,» men den gör genom antennbildningen intryck av att vara specifikt skild.

Mina ex. av *A. sphaerulum* äro tagna: ett par ex. på en liten boks-vamp i skogen kring Kulla-Gunnarstorp i Skåne; ett ex. ^{22/4} 1919 på en myxomycet på barrträdsstubble i Sörbyskogen söder om Örebro; flera ex. ^{28/4—13/5} 1923 på de runda, torra fruktkropparna till en myxomycet på gammal murken alved i fuktig alskog vid Åby i närheten av Örebro.

A. sphaerulum uppgives av GANGLBAUER förekomma sällsynt i Mellaneuropa och Kaukasus, av REITTER (Fauna germanica) i Mellaneuropa, Beskiderna och Kaukasus.

A. mandibulare har jag tagit på träsvamp i Virserum, Småland.

Ochthebius (Trymochthebius) bicolon GERM. — Förut endast känd hos oss från Skåne, Blekinge och Halland men förekommer så långt norrut som åtminstone i Närke, där jag tagit ett ex. ^{9/10} 1921 i en uttorkad grop vid en förgrening av Svartån i Karlslunds park i närheten av Örebro.¹

Plegaderus discisus ER. — Av ett 30—40-tal *Plegaderus*-ex. som hemfördes från Gotska Sandön 1922 och 1923, alla tagna under barken av murknade tallar, voro 4 ex. *P. saucius* ER., resten *discisus* ER. Den på fastlandet vanligaste arten, *vulneratus* PANZ., syntes alldeles saknas på ön. Såväl SEIDLITZ (Fauna baltica) som GANGLBAUER (Die Käfer Mitteleuropas) och REITTER (Fauna germanica) säga om sidovulsten på halsskölden, att den ej är avbruten hos *discisus*. Nästan samtliga ex. från Sandön visa emellertid på vulsten mitt emot halssköldens tvärfåra en grund insänkning. Någon förväxling med *P. vulneratus* behöver dock ej ske, ty medan hos den senare nämnda vulst är så brett avbruten till botten, att ett tydligt blankt fält uppstår mellan vulstens båda delar, är som sagt hos *discisus* insänkningen, där sådan är förhållandevis så grund, att om någon delning av vulsten ej kan vara tal.

P. discisus anges av G. MÖLLER (Kort beskrifning öfver Skandinaviens skalbaggar, Lund 1863, Tredje delen sid. 87) vara funnen i Skåne, vilket synes ha förbisetts av GRILL. Ej funnen i grannländerna. I Tyskland är den enligt REITTER tämligen sällsynt under tallbark.

Dryops anglicanus EDW. — Säkerligen är det väl flera än författaren, som känt sig otillfredsställda då de med ledning av de mera använda faunaverken av SEIDLITZ och REITTER sökt att komma tillrätta med arterna av släktet *Dryops (Parnus)* med hänsyn till de kännetecken, som här användas, för några arter huvud-

¹ Sedan detta skrivits publicerad från Gotl. av C. H. LINDROTH i Ent. Tidsskrift 1924, sid. 133.

sakligen kroppsformen och kroppens relativa längd, och det torde kunna antagas, att flera av arterna finnas sammanblandade i samlingarna. Sedan emellertid den hanliga genitalapparaten inom detta liksom en del andra coleoptersläkten på senare årtionden börjat studeras, har man funnit ett säkrare kännetecken för åtskiljande av de habituellt ofta mycket lika arterna. Den hanliga genitalapparaten har nämligen sin karakteristiska form hos varje art, som anses ej väsentligt variera. Sedan man särskilt hanarna till arten genom formen på nämnda apparat och fått blick för resp. arts habitus, har man lättare att placera också honorna. Italienaren DODERO har bearbetat samtliga de paläarktiska arterna av släktet *Dryops* (Ann. Mus. Genova 48, sid. 101—120, 1918), men då denna uppsats torde vara mindre lätt tillgänglig för svenska coleopterologer, hänvisas till WOLTER HELLÉN's uppsats i Notulae Entomologicae (Helsingfors) i tredje häftet 1923, sid. 84: »De nordiska arterna av släktet *Dryops* (*Parnus*)» som, med teckningar utförda av amanuens HÅKAN LINDBERG, torde vara tillräcklig för vårt faunaområdes vidkommande.

Med ledning av nämnda uppsats har jag undersökt de svenska *Dryops*-ex. i min samling samt ex. i en del andra coleopterologers samlingar och därvid kommit till intressanta resultat. Utbredningen av *D. griseus* ER. och *luridus* ER. har sålunda visat sig gå långt nordligare i Sverige, än GRILL's katalog giver vid handen. Därtill torde jag i en kommande uppsats, sedan större material blivit undersökt, få tillfälle återkomma. För närvarande vill jag endast anmäla den för Sverige nya arten *D. anglicanus* EDW., en genom den hanliga genitalapparatus utseende utmärkt karakteriserad art. Själv har jag icke funnit densamma i naturen, men i det material, som godhetsfullt tillsänts mig för undersökning, finnes den från följande lokaler:

Småland: Alvesta, 6 ex., därav åttn. en ♂ (trafikinspektör C. H. ÖSTRAND, Göteborg); Södermanland, 1 ex., ♀ (Vice häradshövding J. HULTGREN, Örebro); Värmland: Arvika, 1 ex., ♀ (Läroverksadjunkten G. A. RINGSALLE, Stockholm).

Av arten, som ursprungligen beskrevs från England, har jag ex. i min samling från Frankrike (J. SAINTE-CLAIRE DEVILLE), och dessutom är den funnen i Finland på flera lokaler.

Psammoeccus bipunctatus F. — Enda hittills kända fyndorten i Sverige för denna art är ön Ven i Öresund, för vilken den publicerats i Ent. Tidskr. av B. VARENIUS, ur vars samling jag äger ett ex. Till min överraskning fann jag ett ex. av arten ²/₇ 1922 på Östra Sundholmen i Stora Hjälmarén, Stora Mellösa socken i Närke. Djuret löpte omkring i solskenet på marken mellan fjolårslämningar av vass och andra vattenväxter vid stranden, alldeles så som uppgives i REITTER's Fauna germanica.

Psylliodes cuprea KOCH v. *isatidis* HKTGR. — Under vistelse vid Fårösund på norra Gotland i slutet av juli 1922 fann jag på en sandig åker i närheten av havet på mycket storväxta ex. av *Isatis tinctoria* bl. a. en *Psylliodes*-art, som jag först antog vara den vanliga *P. napi* F. Vid närmare granskning befanns det emellertid vara en helt annan för Sverige ny art, nämligen var. *isatidis* av *P. cuprea* KOCH. Huvudarten, som är kopparfärgad, synes leva på olika cruciferer, och ej heller denna är anmärkt för Sverige. Varieteten, vilken såsom namnet angiver lever på *Isatis*, fann jag sedermera på Gotska Sandön, där den likaledes förekom på nämnda växt vid havsstranden. I en samling Coleoptera, som sänts mig till bestämning från läroverksadjunkten E. KLEFBECK, Falun, funnos vidare 5 ex. av *P. cuprea* v. *isatidis*, vilka enligt herr KLEFBECK's anteckningar voro tagna på Gotland vid Ljugarn $\frac{2}{7}$ på *Isatis*. Då varieteten är funnen på Åland (enligt W. HELLÉN i Notulae Entomol. 1921, sid. 93), synes det sannolikt, att den förekommer med vidsträckt utbredning utefter Östersjöns stränder där nämnda siliquosist växer.

Bagous (Elmidomorphus) petro HERBST. — Av denna egendomliga, i Sverige förut endast i Skåne och på Öland funna art, tog jag ett ex. $\frac{1}{4}$ 1922 vid Kvismaren i Norrbyås socken, Närke, i uppslammade växtlämningar. Detta uppslammade gods, bestående av fjolårslämningar av de många olika vattenväxter, som förekomma i vattnet, på sumpängarna och i vassarna, låg sedan översvämnningen vikit kvar som ett band på viss höjd på de omgivande åkarna och ängarna och innehöll myriader insekter, mest skalbaggar, särskilt staphylinider, men även många av de phytophager och vilar som leva på vattenväxterna på detta vidsträckta sumpängsområde. Försök att på sommaren finna ovannämnda *Bagous*-art på vattenväxterna ha hittills misslyckats.

Dorytomus flavipes PANZ. — Bland en del Coleoptera, som tillsänts mig för bestämning från lektor E. WAHLGREN, Malmö, var ett *Dorytomus*-ex. från Lappland, som syntes mig enligt beskrivningen hos REITTER och SEIDLITZ, åtminstone den förre, kunna hänföras till *D. flavipes* PANZ., en art som av SEIDLITZ men mig veterligt ej annorstädes anföres såsom förekommande i Sverige. Denna senare uppgift torde emellertid vara osäker och möjligen hänföra sig till en annan art, i det synonymien för *flavipes* synes svävande. Professor AURIVILLIUS har nämligen granskat exemplaret, som överlämnats till Riksmuseum, och meddelar härom i brev:

»Det översända ex. av en *Dorytomus* passar väl på REITTER's beskrivning av *flavipes* och torde vara samma art som han haft för sig. Enligt Catal. Col. Europae skulle den rätta *flavipes* vara = *suratus* BOH., som beskrevs efter ett ex. från CHEVROLAT men senare av BOHEMAN hänfördes till *bituberculatus* var. δ från Torne

lappmark. Den av CHEVROLAT sända typen har jag ej återfunnit i SCHÖNHERR's samling, men under *bituberculatus* var. ♂ står ett ex från Torne lappmark, som endast har korta hår i halssköldens framkant och enligt min tanke är en form av den till färgen mycket föränderliga *D. lapponicus*. Den stämmer ej heller till färgen med det sända ex. av »*flavipes*». *D. flavipes* BOH. är, såsom även synes i Catal. Col. Eur., en annan art. Jag vågar ej nu uttala någon bestämd mening i denna fråga, som skulle kräva en grundlig undersökning. Mycket beror även på om härens längd i halssköldens framkant är en konstant karaktär eller växlar hos samma art.»

Ex. i fråga är taget av lektor WAHLGREN vid hävning på grävviden i videregionen på fjället Låktatjäkko i Torne lappmark ^{30/7} 1900.

I Tyskland är *D. flavipes* PANZ. enligt REITTER »nicht häufig auf Weiden und Erlen.»

Ceutorrhynchus triangulum BOH. — Av denna för Sverige nya art, som nordligast är känd från Danmark (Sjælland) och vilken uppgives leva på *Chrysanthemum leucanthemum* och *Matricaria chamomilla*, har jag tagit ett ex. i Virserum, Småland.

Ceutorrhynchidius (Sirocalus) ? rhenanus SCHULTZE. — Bland en del Coleoptera, som tillsänts mig av läroverksadjunkt G. A. RINGSELLE i Stockholm för bestämning, befunno sig tre ex. av en *Ceutorrhynchidius*, tagna av herr R. enligt nålarna påsatta lokaletiketter på Särö i Halland och vilka sågo ut som jättestora ex. av den vanliga *C. floralis* PAYK. men dock visade sig icke kunna tillhöra denna art. Förutom storleken — samtliga ex. mäta gott 2,5 mm från bakkroppsspetsen till huvudets framkant (ej rostri spets), under det att *C. floralis* ej synes nå över 1,5 mm — förete de tre med varandra fullkomligt överensstämmande ex. även andra skiljaktigheter från *floralis*. Sålunda är halsskölden något mera rundad på sidorna, dess punkter tydligt grövre och sidoknaggen ej spetsig utan utdragen snett nedåt till en kort ås. De enda hittills beskrivna arter, vilka kunde komma i åtanke för exemplarens vidkommande, vore den relativt nybeskrivna *C. cakilis* VICTOR HANSEN (Se »Danmarks fauna: Snudebiller» av VICTOR HANSEN, Köbenhavn 1918), vilken hittills endast är känd från Danmark och lever på *Cakile maritima*, samt *C. rhenanus* SCHULTZE, upptagen med kort beskrivning i REITTER's »Fauna germanica», femte bandet. Ehuru ex. i några detaljer ej så väl överensstämde med HANSEN's beskrivning av *cakilis* — halssköldens starkare rundning, varom HANSEN intet nämner, samt hårraderna på täckvingarna, vilka hos *cakilis* skola vara 3—4 men hos vidkommande ex. äro som hos *floralis*: 2—3 — syntes det dock icke omöjligt att det kunde vara denna art, varför jag tillsände herr HANSEN samtliga ex. Herr HANSEN meddelade som svar att ex. varken tillhöra *floralis* eller

cakilis, samt skriver vidare: »De svenska ex. avvika från *cakilis* genom att snytet framför antennernas fästpunkt är opunkterat (hos *cakilis* fint och spritt punkterat) samt bakom fästpunkten finare (hos *cakilis* grövre) punkterat, genom att halsskölden är jämförelsevis bredare, starkare välvd på tvären och med starkare rundade, bak-till tydligt avsmalnande sidor och slutligen genom att täckvingarnas strimmor äro mera otydligt håriga än hos *cakilis*.

Jag håller det för så gott som säkert, att arten är *rhenanus* SCHULTZE. Originalbeskrivningen (Deutsche entom. Zeitschr. 1895, 424) stämmer i alla punkter — särskilt också punkturen på snytet — utmärkt med de svenska ex., endast att täckvingarnas strimmor icke äro alldeles nakna utan under mikroskop visa en ytterst fin behåring, dock såsom nämnt mycket finare än hos *cakilis*; men detta kan lätt ha blivit förbisett av SCHULTZE.

Fyndet av *rhenanus* i Sverige synes mig vara utomordentligt intressant.»

Då jag icke sett SCHULTZE's originalbeskrivning, upptager jag här *C. rhenanus* på hr HANSEN's auktoritet, dock med ett ?, all-denstund någon tvekan dock synes råda.

C. rhenanus är enligt REITTER's Catalogus etc. (ed. 2) funnen i Frankrike, Tyskland (enligt Fauna germanica i Rhenprovinsen, originalex.), Transsylvanien och Ryssland.

9. Till frågan om *Limnobaris T-album*.

Sedan jag i denna tidskrifts årgång 1923, sid. 177—179, publicerat en uppsats, i vilken jag framhöll, att jag av *Limnobaris T-album* L. sensu REITTER ej sett något svenskt ex. och att alla svenska ex. av *Limnobaris*, som jag haft tillfälle att granska, tillhöra, fortfarande med ledning av REITTER's Fauna germanica, *L. pilistriata*¹ STEPH., har häftet 2 av CHR. AURIVILLIUS' bearbetning av Rhynchopora i Sv. insektfauna utkommit och släktet *Limnobaris* där blivit behandlat. Då prof. A. där upptager *L. T-album* L. för Sk.-Ångerm. och *pilistriata* STEPH. för Sm., Gotl. och Öl., ha sålunda mina och prof. A:s uppgifter om utbredningen av de båda arterna i Sverige kommit i ett för mig helt naturligt mycket oförmånligt motsatsförhållande till varandra. Detta understrykes ytterligare av uppgiften i Sv. insektfauna att *L. pilistriata* lever på ag (*Cladium*), en uppgift som även jag (enl. REITTER) anförde som

¹ Arten har i min ovannämnda uppsats oriktigt kallats *pilistrata* i st. för *pilistriata*, såsom STEPHENS skriver.

sannolik beträffande fynd av *L. pilistriata* på Öland (Faunistiska och biologiska studier över insektlivet vid Hornsjön på norra Öland. Arkiv för zoologi b. 14, nr 23, 1922). Då jag nämligen omnämnde *L. pilistriata* från Närke och myragen ej förekommer där, komma ju uppgifterna i direkt konflikt.

Beträffande *L. T-album* är denna emellertid endast skenbar, i det att den *T-album*, som prof. A. beskriver i Sv. insektfauna och för vilken han anger utbredningen vara Sk.-Ångermanland, ej sammanfaller med *L. T-album* hos REITTER. Av denna senare (= *martulus* SAHLB.) har prof. A., enligt vad han sedermera meddelat mig i brev, ej sett något svenskt ex. *L. T-album* hos AURIVILLIUS torde vara den form som REITTER uppfattat som var. *pusio* BOH., och som R. fört som varietet till *T-album*, ehuru den (fortfarande såsom REITTER beskriver den) torde böra betraktas som var. till *pilistriata*.

Limnobaris-ex., tagna i Örebro-trakten, ha sedermera varit uppsända till prof. AURIVILLIUS för granskning och av honom angivits som tydliga *pilistriata*. I Närke är den lokalt vanlig, och jag har även sett ex. från Dalarna (Falun, KLEFBECK).

L. pilistriata synes emellertid vara en mycket variabel art just med hänsyn till hårens på täckvingarna längd och punkturen på andra mellanrummet, och genom att jag i min ovan nämnda uppsats, därtill föranledd av REITTER, som först och främst tager dessa karaktärer i ögonsikte, uppehöll mig vid dessa för särskiljande av *T-album* och *pilistriata*, kom frågan in på sidan om huvudsaken. Det väsentliga är nämligen för särskiljandet av dessa två arter kroppens sidors fjällbetäckning. Hos *pilistriata* äro hela abdomens sidor tätt fjällbeklädda, hos *T-album* (båda arterna fattade enligt REITTER) första och andra bakkroppssterniterna endast beklädda med glesa hårfjäll och te sig därför kala mot den övriga delen av sidorna. Var. *pusio* (enl. REITTER), vilken som nämnts torde vara den av AURIVILLIUS som *T-album* upptagna och av vilken jag, sedan min uppsats var tryckt, sett ex. (dock något tvevelaktiga) från Öland (taget av mig) och Blekinge (taget av C. H. ÖSTRAND), har liksom *T-album* på täckvingarna korta hår, som knappast nå varandra, och punktraden på täckvingarnas andra mellanrum enkel, eller så gott som enkel. *L. pilistriata* varierar dock som nämnts mycket med hänsyn till dessa detaljer. Jag har sålunda ex. från Närke med flera rader långa hår på varje mellanrum och andra, de smärre, med en enda enkel, men på oslitna ex. helt sammanhängande rad, och hos dessa är också punktraden på andra mellanrummet enkel eller så gott som enkel, under det att den hos de större ex. har mycket talrikare punkter i fullständig ordning. Det ser emellertid ut, som om ex. från sydligare delar av vårt land genomgående äro större än de nordligare och ha ri-

kare hårbetäckning, och möjligen är så fallet just där *Cladium* är larvens värdväxt.

Då sålunda fortfarande ej något svenskt ex. av *Limnobaris T-album* sensu REITTER m. fl. påvisats men LINNÉ faktiskt beskrev sin art efter svenskt ex. (från Västerbotten) samt vidare en annan art (med varierande former) hos oss är allmän och går så långt norrut som åtminstone till Ängermanland, uppställer sig ånyo frågan, om icke denna senare art är just det djur, som även LINNÉ hade framför sig då han beskrev sin sedermera *Curculio T-album* benämnda art och att sålunda en feltolkning av LINNÉ's diagnos och descr. gjorts av senare forskare, då de i SAHLBERG's *martulus* trodde sig se LINNÉ's art.

Att hos de äldre författarne avgöra, vilken av de två arterna som avsetts, är svårt på den grund att de ej synas ha varit medvetna om att det var fråga om mer än en art och karaktäristiken därför blivit otillräcklig. Möjligen är det först i Cat. Coleopterorum Eur. etc. (1906) som *L. martulus* göres synonym med *L. T-album* L. och lika tydligt för *L. pilistriata* anges = *T-album* SAHLB. non L. Denna uppfattning har REITTER bibehållit i Fauna germanica (1916). Grunden till denna uppfattning känner jag ej, men sannolikt har själva namnet *T-album* föranlett REITTER att identifiera *martulus* med LINNÉ's art. Härför talar i sin mån följande uttryck i Fauna germanica: »die Episternen der Hinterbrust und die 3 letzten Bauchsegmente viel dichter und heller, also sehr hervorstehend beschuppt» (kursiverat av mig). I själva verket är den T-liknande bildning, som uppstår hos *L. martulus* vid kroppens sidor och utgöres av den vita fjällbeteckningen på bakbröstets episterna och mellanbröstets epimera mycket frappant genom motsättningen mot de svarta, nästa kala första abdominalsegmenten. T-bildningen är sålunda hos *martulus* mycket mera iögonenfallande än hos *pilistriata*, där ju visserligen samma T-bildning förekommer ehuru här endast markerad genom suturerna. Intet behöver emellertid tala emot, att LINNÉ's blick fästes vid denna T-bildning, även om han haft det djur, som sedan blev kallat *pilistriata*, framför sig, och fann den så utmärkande, att han (i Fauna Suecica ed. 2, 1761) gav djuret det bekanta artnamnet. Om LINNÉ's art verkligen vore *martulus*, måste det ju vidare anses svårförklarligt, att detta djur icke sedermera återfunnits i Sverige. Visserligen är *L. martulus* i Finland funnen så nära Västerbotten, varifrån LINNÉ's ex. härstamade, som i Österbotten, och det kunde ju av denna grund kanske ej vara alldeles uteslutet, att LINNÉ's ex. verkligen varit en *martulus*. Men till och med om denna skulle bliva funnen i Sverige, torde en solidare grund för avgörande av föreliggande fråga böra sökas.

Prof. AURIVILLIUS har underkastat frågan en ingående gransk-

ning, varvid han till utgångspunkt tagit LINNÉ själv i dennes ut-sagor. Denna prof. A:s utredning, som äger värde även genom att en del för frågans klarläggande betydelsefulla typex. blivit föremål för granskning, mynnar i korthet ut i att den art vi äga i Sverige (d. v. s. *pilistriata* STEPH. med dess varierande former) just motsvarar LINNÉ's diagnos och descr., vilka däremot ej passa för *T-album* REITTER m. fl. (*martulus* SAHLB.). Med prof. A:s benägna medgivande återgives ur den skarpsinniga utredningen följande, meddelat i brev:

»Jag har nu ägnat frågan om *Limnobaris T-album* L. m. m. en ny granskning och undersökt så väl den viktigaste litteraturen som ock det material, som finnes i CHEVROLAT's och SCHÖNHERR's samlingar.

Den viktigaste upptäckten, som jag borde gjort tidigare utan att lita på REITTER, är att LINNÉ 1758 beskrev sin art efter ett exemplar från *Västerbotten* med följande ord: »20. C. longirostris ater, abdominis lateribus posticisque lacteis. Habitat in Westerbothnia D. SALANDER. Major pediculo; ad abdominis latera juxta pectus linea utrinque alba T litteram referens.»

Häri genom är för det första fastslaget, att LINNÉ's art är en svensk art. Sedan uppstår frågan: är det den form, som allmänt finnes här och delvis går under namn av *pilistriata*, eller den, som REITTER kallar *T-album*? Uti CHEVROLAT's samling finnes ett enda ex. från Paris och ett från Tyskland, som med avseende på täckvingarnas mycket korta och fina behåring samt dessutom genom den avvikande fjällbeklädnaden å sidorna av första och andra bakkroppsleden fullt överensstämma med REITTER's beskrivning av den form, som han betraktar såsom *T-album* L. Några liknande exemplar finnas ej här från Sverige, men redan 1834 beskrev egen-domligt nog C. R. SAHLBERG i *Insecta fennica* 2 p. 32 tydligen denna form med orden: »var. b. dimidio minor, lateribus segmentorum abdominis basaliu nigris, haud albosquamosis». Den förekommer således i Finland och har, såsom även REITTER riktigt anför, av sonsonen J. SAHLBERG år 1900 erhållit namnet *martulus*.

I PAYKULL's samling finnas tre typexemplar till den form, som han beskrev först i *Monogr. Curcul.* såsom LINNÉ's *T-album* och sedan under FABRICIUS' namn *atriplcis*. Alla tre tillhöra den form, som har även första och andra bakkroppsledens sidor tätt vitfjälliga, ett har korta och mycket smala fjäll, som ej fullt nå varandra, i enkel rad på täckvingarna, och de båda andra stämman med *pilistriata*.

Sammanfattar jag dessa mina undersökningar, så skulle jag vilja säga, att den art vi äga i Sverige är LINNÉ's *T-album*, men att denna uppträder under två former, en mindre med kortare och enradigt anordnade hårfjäll å täckvingarna, och en i allmänhet

större form, som har flera, större och längre hårfjäll. Båda äro på undre sidan lika och stämma ej i det fallet med REITTER's *T-album*. De synas mig utan skarp gräns övergå i varandra. REITTER beskriver visserligen såsom var. av *martulus* en form som han kallar *pusio* BOH., men det unika typex. i SCHÖNHERR's samling av *pusio* från Sicilien stämmer ej härmed.»

Sedan jag tillskrivit prof. A. i anledning av olikheter i uttrycken hos LINNÉ i Fauna Suecica och ovan av prof. A. citerade uttryck, meddelade prof. A. ytterligare:

»LINNÉ's *T-album* är ej första gången beskriven i ed. I av Fauna Suecica utan i 10 editionen av Systema Naturae 1758 p. 379 n:r 20. Vid en jämförelse mellan beskrivningen där och i Fauna Suecica (ed. 2) finner man två olikheter som ej sakna betydelse. I Fauna Su. står i diagnosen 'luteis' i stället för 'lacteis', vilket med all sannolikhet är ett skriv- eller tryckfel. I descr. står: 'Abdominis latera juxta pectus linea alba T referente' i st. f.: 'ad abdominis latera juxta pectus linea utrinque alba T litteram referens'. Genom bortfallandet av ordet *ad* har beskrivningen i Fauna Su. blivit obegriplig eller åtminstone oförenlig med LINNÉ's terminologi för insektskroppen, sådan han framställer den klart och tydligt i inledningen till insekterna i Syst. Nat. p. 339, där han gör samma skillnad mellan thorax, pectus och abdomen som nu efter honom allmänt användes. Då LINNÉ var ytterst noga med termerna och däruti hade sin styrka, bör man ej utan tvingande omständigheter beskylla honom för fel i ett dylikt fall. Saken kan enkelt förklaras om man tager hänsyn till LINNÉ's vanor vid beskrivningarna. Han älskade korthet och avskydd överflödiga ord, och därför innehåller beskrivningen ('Descr.º) enligt regel ej en upprepning av det, som står i diagnosen, utan ett tillägg till det. Särskilt är detta förhållandet i Syst. Nat., där utrymmet är mera begränsat på grund av det större artantalet.

Tager man hänsyn härtill, lösa sig svårigheterna så att säga av sig själva. Diagnosen är alldeles riktig, om den också ej omtalar allt, och därför göres i beskrivningen ett tillägg, som jag översätter sålunda: 'intill' bakkroppens sidor på vardera sidan av bröstet en vit linje som liknar ett T'. Så tolkad passar beskrivningen ej på *martulus* utan endast på *pilistriata*. Beskrivningen i Fauna Su. är otvivelaktigt oriktig och kan för övrigt ej göras gällande mot den äldre beskrivningen i Syst. Nat., då denna, såsom jag nu tror mig hava funnit, i allo kan tolkas så, att den passar på ett i Sverige funnet djur.»

¹ = såsom en fortsättning av —.